
Editörler

Prof.Dr.Hüseyin Subhi Erdem & Doç.Dr.Abamüslim Akdemir

FELSEFE

Yazarlar

Prof.Dr.Hüseyin Subhi Erdem
Doç.Dr. Ahu Tunçel
Doç.Dr. Mehmet Önal
Dr. Aykut Aytış
Yrd.Doç.Dr. Baykal Biçer
Yrd.Doç.Dr. Burcu Gezer Şen
Yrd.Doç.Dr. Fatih Özgökman
Yrd.Doç.Dr. Ferhat Akdemir
Yrd.Doç.Dr. Mehmet Kasım Özgen
Yrd.Doç.Dr. Şule Gece Çelikkan
Mustafa Yıldırım

Editörler
Prof.Dr.Hüseyin Subhi Erdem & Doç.Dr.Abamüslim Akdemir
Felsefe

ISBN: 978-605-5044-28-2

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2014

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Lord Matbaası

Lisans Yayıncılık
Tahtakale Mah. Vişne Sokak No:31/B
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

ÖNSÖZ

Felsefe insanla birlikte ve insan sayesinde dünyada ve dünyaya göndermede bulunmayı, onu kavramayı, anlamayı ve anlamlandırmayı gerektirir. Felsefe kişiye, insan merkezli zihinsel kavrayışın varlığı bütüncül bakışla analiz etme hassasiyetini kazandırır. İnsana var olanı ve varlığı akletmesinde en derin murakabe imkânı sunar. İnsan varlığı, varoluşu murakabe ederek, yaşadığı zamanı hareket noktası kılıp, ebediyet iklimiyle tanışır ve düşüncenin sürekliliği zaman ve mekân faktörüne bağlanıp sonsuz sürekliliğin zincirini oluşturur. Felsefe en üst kriterleri görüp, imkânların yıldızlı göğünde, imkânsız gibi görünen insanın bireysel varlığındaki asaleti mümkün kılan yolu açar. İnsan için “yolda olmak”, kemalat seyrü seferinde bilinçle niyet ve eylemi sahih kılmayı gerektirir.

İnsan bilmek isteyen, şeylerin niçin öyle olduklarını sorgulayan bir varlıktır. Felsefe insana, hayatın, varlığın, bağıntıların “neden”i ve “niçin”inin idrakinin imkânını sunar. Bu yüzden felsefe başlangıçtan beri kendisinin en yüksek teorik sorulara yanıt verebilecek ve etik-dinsel, saf akıl normlarına göre düzenlenmiş bir hayatı olanaklı kılacak bir bilgi olduğunu savunur. Bu iddia kimi zaman güçlenmiş kimi zaman da zayıflamış ama hiçbir zaman elden bırakılmamıştır. Yani felsefe daima bu iddialı tutumunu sürdürmüştür.

Felsefenin ne olması gerektiğine dair çağdaş düşünürlerin salt bilimsel perspektifi yeğleyen değerlendirmelerinin yanında onun klasik tutumundan vazgeçmeyen düşünürler de felsefeyi tarihsel süreçte ortaya koyduğu temel yaklaşımlarıyla karakterize ederek ele almışlar ve felsefenin bu sayede kıymetini bildirmişlerdir. Bu yüzden her büyük felsefe sadece tarihsel bir olgu olarak kalmamış, o aynı zamanda insanlığın tinsel hayatının gelişmesinde çok büyük ve çok özel amaçsal bir işlev yüklenmiştir. Bu bağlamda felsefe, çağının hayat deneyimi, kültürel yetişkinliği ve bilgeliğin en yüksek noktasını gösterir.

Felsefeyi taşıyan ve mümkün kılan fail olarak insan, sadece teorik değil, değerler alanında ve pratik alanda da deneyim sergiler. Her deneyim alanıyla ilgili daha yüksek, düşünsel, saygın deneyim bilgileri oluşur. Buna göre çok yönlü deneyime sahip olan ya da bizim kültürlü dediğimiz kişi, sadece dünya deneyimine değil, dinsel, estetik, etik, politik, pratik –teknik vb deneyimlere veya kültüre sahiptir. İnsanın bu donanımlı durumunu bilgelik terimiyle karşılamaktayız.

Bilgelik, insanın yetkinliğe erişme yöneliminde erdemlilik idesinin asıl ögesidir. Terim olarak bilgelik, insanın tavır koyduğu mümkün bütün alanlardaki ilişkilerde, bilen, değerlendiren ve isteyen tavırlarda, yararlı davranışın tanımlanması olarak tanımlanabilir. Çünkü bu terimle ifade edilen yararlı olma durumu, insanın bu tarz içinde tavır takınmalarında gözettiği, nesnellik, çevre, değerler, maddi değerler, eylemler, estetik beğeni, bedii

duygular, vb hakkında akıllıca yargılara varma, yerine göre kendi tutumunu kesin bir biçimde savunma gibi iyi geliştirilmiş bir yetenekle elele yürür. Bilgelığın arka planında onun sadece tek bir kişinin başarısı olmadığı, bunun yanında zamanın ortak kültürünün motive ettiği bir başarıya karşılık geldiği de tarihsel süreçte Sokrates, Platon, Aristoteles örneğinde görmek mümkündür.

İşte bilgelik mesleği olan felsefenin kültür dünyamızda özellikle M.S. 750’li yıllardan itibaren Platon, Aristoteles çizgisinde ivme kazanan ilgisi ne yazık ki tarihsel süreçte derin kırılmalarla sürdürülememiş ve felsefenin ekolleşmesi ve sürdürülebilirliği sağlanamamıştır. Felsefeye karşı kimi zaman yadsıyıcı tavırların geliştirilmesi, onun ekolleşme imkânı bulmaması ve çoğu kez topluma uzak bir ilgi olarak nitelenmesiyle de ilgilidir. Bu tavrı tarihsel süreçte anlaşılabilir kılacak gerekçelerin farkında olmakla birlikte, çağımız ortamında böyle bir tavrı sürdürmenin olumsuzluklarını ve kayıplarını telafi edecek zaman ve zemini bulmak artık mümkün görünmemektedir. Günümüz dünyasının entelektüel zemini felsefesizliğin oluşturduğu açığın kaybettiğini göz önüne sermektedir. Zaman ve zemin felsefeyi ve felsefi ilgiyi zorunlu kılmaktadır. Bu ihtiyaç, son zamanlarda ülkemizde hızlı bir felsefeye giriş mahiyetinde eserlerin oluşmasını sağlamıştır. Bunun yanında üniversitelerimizde çoğalan felsefe bölümlerinde akademisyenlerin ders ortamındaki gözlem ve deneyimleri de felsefe alanındaki boşluğu gidermeye yönelik çalışmaların hız kazanmasına vesile olmuştur. İşte çeşitli üniversitelerdeki akademisyenlerin ortaklaşa çalışmaları sonucunda oluşmuş olan bu eser de böyle bir sürecin motive ettiği eser olma hüviyetindedir.

Felsefeye giriş mahiyetinde hazırlanmış eserlerin hemen her birinin ele aldığı konu işleme tekniği bize bu alanda ortak bir akademik bakışın oluştuğunu göstermektedir. Ama her bir eser yine de kendi mecrasında bir diğerinden yazarın zihinsel ilgisine bağlı olarak farklılıklar da göstermektedir. Bu eserde kendi bağlamında böyle bir özgünlük taşımaktadır. Bu eserde ele alınan felsefenin temel konularının işlenişinde, kendinden önceki eserlerde açık bırakılmış kimi yönleri gündeme alma iddiasını taşıdığını, çoğu zamanda bu eserlerdeki ortak konuları yeni bir anlatım diliyle ortaya koyduğunu ifade edebiliriz. Bu eser üniversite ortamında “felsefeye giriş” veya “felsefe” başlığıyla verilen dersler için ders kitabı hüviyetinde hazırlanmış bir eserdir. Bu yönüyle de alanında doğrudan bir boşluğu doldurmayı hedeflemiştir. Bu çalışmanın hayırlara vesile olmasını ve daha iyi çalışmalara öncülük etmesini temenni ederim.

24 Eylül 2013

Editörler

Prof.Dr.Hüseyin Subhi Erdem

Doç.Dr.Abamüslim Akdemir

İÇİNDEKİLER

Önsöz	III
GİRİŞ	11
Bölüm 1	
FELSEFEYİ TANIMA:	
FELSEFE İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	13
1.1.Felsefe'nin Tanımı	14
1.2.Felsefi Düşüncenin İnsan Gerçekliğindeki Yeri	16
1.3.Felsefe ve Filozof Sözcüklerinin Semantiği	17
1.4. Filozofu Farklı Kılan Özellikler	20
1.5.Tarihsel Süreçte Felsefe Kavrayışları	21
1.5.1.Antik Yunan Düşüncesinin Temel Karakterleri	21
1.5.2.Çin Düşüncesinin Temel Karakterleri	27
1.5.3.Hint Düşüncesinin Temel Karakterleri	29
1.6.Ortaçağda Felsefe	31
1.6.1. Ortaçağ Düşüncesinin Genel Özellikleri	32
1.7.Rönesans ve Yeniçağ Felsefesi ve Genel Özellikleri	36
1.8.Felsefi Düşüncenin Temel Özellikleri	39
1.9.Felsefenin Konuları	41
1.10..Felsefi Tavrı ve Tutum	42
1.11.Felsefenin Bilgi Analizi	45
1.11.1.Bilgi Türleri	46
1.12.Felsefenin Diğer Disiplinlerle Olan İlişkisi	50
1.12.1. Felsefe- Bilim İlişkisi	50
1.12.2. Felsefe- Din İlişkisi	52
1.12.3.Felsefe-Sanat İlişkisi	53
1.13. Felsefe Disiplinleri	54
1.14.Felsefi Yaklaşımlar	57
1.14.1.Geleneksel Felsefi Yaklaşımlar	57
1.14.2.Modern Felsefe Yaklaşımları-Ekolleri	58
1.14.3.Çağdaş Felsefe Yaklaşımları-Ekolleri	59
1.14.3.1.Fenomenoloji	59
1.14.3.2.Yeni Ontoloji	59

1.14.3.3.Varoluşçu-Existensiyalist Felsefe	60
1.14.3.4.Analitik Felsefe	60
1.14.3.5.Yapıbozumcu-Dekonstruksiyon Felsefe	61
1.14.3.6.Hermenötik-Yorumlayıcı Felsefe	61
1.14.3.7.Postmodern Felsefe	62
1.15.Felsefenin Gereği	63
Yararlanılan Kaynaklar	65

Bölüm 2

BİLGİ FELSEFESİ (EPİSTEMOLOJİ)

BİLGİ FELSEFESİ (EPİSTEMOLOJİ)	69
2.1.Felsefenin Konusun Olarak Bilgi	70
2.2.Bilgi Felsefesinin Konusu	71
2.3.Bilgi Felsefesinin Temel Kavramları	74
2.3.1.Gerekçelendirme Kuramları	76
2.3.1.1.İçselcilik	76
2.3.1.2. Dışsalcılık	79
2.4.Bilginin İmkânı Problemi	81
2.4.1.Dogmatizm	82
2.4.2. Septisizm	83
2.4.3.Kuşkululuk Çeşitleri	85
2.4.4. Fallibilizm (Yanlışlamacılık)	88
2.5.Bilginin Kaynağı Problemi	89
2.5.1.Rasyonalizm (Akılcılık)	90
2.5.2. Empirizm	94
2.5.3. Sensualizm (Duyumculuk)	96
2.5.4. Kritisizm	96
2.5.4.1.Transendental Estetik	97
2.5.4.2.Transendental Diyalektik	98
2.5.5. Entüsyonizm (Sezgicilik)	98
2.6. <i>A Priori-A Posteriori</i> Bilgi ve Sentetik-Analitik Bilgi Ayrımı	99
2.7.Bilginin Alanı, Kapsamı ve Sınırları	101
2.7.1.Pozitivizm	101
2.7.2.Neo-Pozitivizm	102
2.7.3.Analitik felsefe	102
2.7.4.Epistemolojik İçkin İdealizm	104
2.7.5.Transendental İdealizm	104
2.8.Bilginin Ölçütleri	105
2.9.Bilgi Felsefesinin Diğer Düşünce Akımları	108
2.9.1.Sosyolojizm	108
2.9.2.Eklektik Düşünce (Eklektisizm)	109
2.9.3.Fenomonoloji	109
Yararlanılan Kaynaklar	110

Bölüm 3	
BİLİM FELSEFESİ	113
3.1.Bilim	114
3.1.1.Felsefe –Bilim ilişkisi	115
3.1.2.Bilim Felsefesi	116
3.1.2.1.Bilim Felsefesinin Amaç ve Kapsamı	117
3.1.2.2.Bilim Felsefesi ile Bilimsel Felsefe Ayrımı	118
3.2. Tarihsel Süreçte Bilim ve Felsefe İlişkisi	120
3.3. Deneysel ve Formel Bilimlerin Özellikleri	122
3.4. Bilimsel Yöntem	126
3.5. Bilime Farklı Yaklaşımlar	128
Yararlanılan Kaynaklar	130
Bölüm 4	
VARLIK FELSEFESİ	131
4.1. Varlık Felsefesi ve Bilim	133
4.2. Varlık Felsefesi ve Metafizik	135
4.3. Materyalizm ve İdealizm	139
4.4. İlk Yunan Filozofları	140
4.4.1. Demokritos: Atomcu Materyalizm	142
4.4.2. Platon: İdealar	144
4.4.3. Aristoteles: “Var Olanların Var Olmaları Bakımından Bilimi”	148
4.5. Ortaçağ Varlık Felsefesi: Aristoteles ve Platon Çizgisinin Yansımaları	154
4.5.1. Varlığın Birliği Düşüncesi	160
4.6. Yeniçağ Düşüncesinde Varlık Problemi	162
4.6.1. Descartes: Düşünce ve Madde	162
4.6.2. Spinoza: Tanrı veya Doğa	166
4.6.3. Leibniz: Monadlar	167
4.7. Empirist Gelenek	171
4.7.1. John Locke	171
4.7.2. G. Berkeley: Özne İdealizm	173
4.8. Modern Dönem Varlık Anlayışları	175
4.8.1. Fenomenoloji’nin Varlık Anlayışı (Edmund Husserl)	176
4.8.2. Nicolai Hartmann ve Yeni Ontoloji	179
4.8.3. Varoluşçuluk	179
Yararlanılan Kaynaklar	183
Bölüm 5	
AHLÂK FELSEFESİ	185
5.1. Etik ve Ahlâk Ayrımı	185
5.2. Ahlâkın Hukuk, Siyaset ve Din ile İlişkisi	189

5.3. Ahlâkın Felsefeye Konu Oluşu	191
5.4. Ahlâkın Temellendirilmesi Sorunu	192
5.4.1. Kozmolojik Temellendirme	193
5.4.2. Teolojik Temellendirme	194
5.4.3. Antropolojik Temellendirme	194
5.5. Ahlâk Kuramlarının Sınıflandırılması	196
5.5.1. Öznelci ve Nesnelci Kuramlar	196
5.5.2. Niyetçi, Ödevci ve Sonuççu Kuramlar	196
5.5.3. Doğacı, Doğacı-olmayan ve Duygucu Kuramlar	198
5.6. Ahlâk ve Evrensellik	199
5.6.1. Evrensel bir Ahlâk Yasasını Kabul Edenler	199
5.6.2. Evrensel Ahlâk Yasasını Reddedenler	208
5.7. Etikçe Çağdaş bir Tartışma Alanı: Uygulamalı Etik ve Meslek Etiği	217
5.7.1. Kuramsal Etik	217
5.7.2. Uygulamalı Etik ve Meslek Etiği	220
Yararlanılan Kaynaklar	224

Bölüm 6

SANAT FELSEFESİ

6.1.Sanat, Sanat Felsefesi ve Estetik İlişkisi	225
6.1.1.Sanat ve Temsil	226
6.1.2.Taklit (Mimesis) Olarak Sanat	227
6.1.3.Yaratma Olarak Sanat	227
6.1.4.Oyun Olarak Sanat	228
6.2. Estetiğin Temel Kavramları	228
6.2.1. Güzellik Problemi	230
6.2.2. Güzelliğin Biçimleri	230
6.2.3. Güzellik ve Hakikat	232
6.2.4. Güzellik ve İyi	232
6.2.5. Güzellik ve Yüce	233
6.2.6. Güzellik ve Hoş	234
6.3. Estetik Yargılar ve Yapısı	235
6.3.1. Ortak Estetik Yargıları Reddedenler	235
6.3.2. Ortak Estetik Yargıları Kabul Edenler	236
Yararlanılan Kaynaklar	237

Bölüm 7

SİYASET FELSEFESİ

7.1. Siyaset Bilimi ve Siyaset Felsefesi	239
7.1.1. Neden Siyasete Katılmalıyız?	241
7.1.2. Neden Siyaset Felsefesi Yapılmalı?	242

7.2. İdeoloji ve Siyaset Felsefesi	244
7.2.1. Liberalizm	246
7.2.2. Muhafazakârlık	249
7.2.3. Milliyetçilik	250
7.2.4. Faşizm	251
7.2.5. Sosyalizm	252
7.2.6. Marksizm	254
7.2.7. Komünizm	255
7.2.8. Anarşizm	255
7.3. Siyaset Felsefesinin Temel Kavram ve Sorunları	256
7.3.1. İktidar	256
7.3.2. Otorite	257
7.3.3. Siyasal İktidarın Meşruiyet Kaynakları	258
7.3.4. Devlet	262
7.4. Siyaset Felsefesinde Çağdaş Tartışmalar	265
7.4.1. Demokrasi	265
7.4.1. Cumhuriyetçilik ve Ortak İyi	267
7.4.1. Özgürlük	268
7.4.1. Toplulukçuluk (Cemaatçilik)	271
Yararlanılan Kaynaklar	273

Bölüm 8

DİN FELSEFESİ

DİN FELSEFESİ	275
8.1. Tanrı'nın Varlığı ile İlgili Deliller	277
8.1.1. Varlıkbilimsel (Ontolojik) Delil	277
8.1.2. Evrenbilimsel (Kozmolojik) Delil	279
8.1.2.1. Hudus Delili	280
8.1.2.2. İmkân Delili	281
8.1.3. Düzen ve Gaye Bilimsel (Teleolojik) Delil	283
8.1.3.1. İyi-Ayarlanmışlık Delili	284
8.1.3.2. İnsancıl İlke	285
8.1.3.3. Entropik Delil	286
8.1.4. Dini Tecrübe Delili	291
8.1.4.1. Dini Tecrübenin Türleri	292
8.1.5. Ahlâk Delili	294
8.2. Ateizm	296
8.3. Kötülük Problemi	297
8.4. Özgürlük Problemi	301
8.5. Ahlâk Problemi	302
8.6. Tanrı Tasavvurları	304
8.6.1. Teizm	304
8.6.2. Deizm	307

8.6.3. Panteizm	308
Yararlanılan Kaynaklar	313

Bölüm 9

EĞİTİM FELSEFESİ

9.1.Felsefe ve Eğitim	317
9.2.Eğitim Felsefesi	318
9.3. Felsefe Akımları ve Eğitim	320
9.3.1.İdealizm ve Eğitim	321
9.3.1.1.Platon'un Eğitim Felsefesi	322
9.3.2.Realizm ve Eğitim	324
9.3.2.1.Aristoteles'in Eğitim Felsefesi	325
9.3.3.Natüralizm ve Eğitim	327
9.3.3.1.Rousseau'nun Eğitim Felsefesi	329
9.3.4.Pragmatizm ve Eğitim	330
9.3.4.1.Dewey'in Eğitim Felsefesi	332
9.3.5.Varoluşçuluk ve Eğitim	334
9.4. Eğitim Felsefesi Akımları	337
9.4.1.Daimicilik	340
9.4.2. Esasicilik	341
9.4.3. İlerlemecilik	342
9.4.4. Yeniden Kurmacılık	343
Yararlanılan Kaynaklar	347
	350